

ELŐSZÓ

A *Verseny és szabályozás* hatodik évkönyve a kialakult hagyományokhoz híven négy részre tagolódik.

A közgazdasági és jogi alapkérdéseket áttekintő I. részben két tanulmány található. *Csorba Gergely* írása a magyarországi empirikus piacszerkezet-elemzéseket rendszerezi. Az elemzési módszerek csoportosítása mellett azt is bemutatja, hogy a kutatások során kapott eredmények milyen módon alkalmazhatók a versenypolitika és a szabályozás azon főbb területein, amelyek összefüggnek a piacdefiníció, a piaci erő értékelése és a piaci magatartás hatásainak elemzésével.

Mérő Katalin a „túl nagy a csódhöz” paradigma születését és bukását, az elv értelmezésének és alkalmazásának – az 1980-as évek közepétől napjainkig lezajlott – változásait elemzi, bemutatva a jelenlegi válság hatására kirajzolódó szabályozási elveket és javaslatokat, valamint azok várható hatásait is.

A szabályozás intézményrendszerének átalakulásával foglalkozó II. rész első írása a fogyasztóvédelem és a versenyjog területén vizsgálja a szóba jövő intézményi megoldásokat. *Cseres Katalin* olyan lehetőségeket tárgyal, amelyek a közérdek-érvényesítés hatásköreinek különböző módokon történő szétválasztását vagy egyesítését testesítik meg. Végigtekinti azokat a normatív szempontokat, amelyeket az intézmények összevonásakor vagy szétválasztásakor a hatáskörök kialakításához figyelembe kell venni.

Muraközy Balázs és *Valentiny Pál* a közvetlen állami piacsabályozás alternatíváinak körét, az önszabályozás alkalmazásának elmúlt évtizedekben tapasztalt változásait tárgyalja. Bemutatják, hogy a különböző jogrendszerek eltérő vonásai milyen módon befolyásolhatják az alternatív szabályozás – így az önszabályozás – kereteit is. Az önszabályozás elméleti modelljeivel foglalkozó közgazdasági irodalom részletes ismertetésével kísérletet tesznek a szabályozás különböző válfajainak a szereplők, a szabályozás jellege, a jogosítványok eredete, a szabályozás mértéke szerinti csoportosítására.

Ennek a résznek a harmadik tanulmánya jogi megközelítésben taglalja az önszabályozás kérdéskörét. *Nagy Csongor István* azt vizsgálja, hogy mikor tekinthető társadalmilag hasznosnak a vállalkozások magánszabályozása. A szakirodalom, valamint az európai gyakorlat alapján bemutatja azokat a feltételeket, amelyek esetén az önszabályozás hatékonyan működhet, valamint körvonalazza a hatásos önszabályozási mechanizmusok kialakításának módszertanát.

A kötet III. része a hálózatos szolgáltatások piacaival és szabályozásával foglalkozik. Ebben az évkönyvben a vízi közmű, a távközlés, az energiaszektor és a posta szabályozásának változásait vizsgálják a szerzők.

Az első tanulmányban *Horváth M. Tamás és Péteri Gábor* az állam szerepének átalakulását elemzi a víziközmű-szolgáltatásban. Megállapítják, hogy a kétezres évek közepére csendes fordulat érlelődött meg a közszolgáltatások európai uniós szabályozásában. A közmezbízások rendszerében a megrendelői oldalon új igények jelentek meg, amelyek célja a szolgáltatási díjak növekedési ütemének mérséklése, valamint a magánbefektetők jövedelemkivonásának korlátozása. Ezt a folyamatot tovább erősítette a 2008-as gazdasági válságot követő általános forrásszűke. Magyarországon a víziközmű-szolgáltatások új szabályai vagyoni átrendezést indítottak el, a víziközmű-szolgáltatói piac radikális átalakításával megindult az integráció és a monopolizáció, valamint az államosítás, közhatalmi eszközök váltották fel az ágazat korábbi versenytámogató, „helyzetbe hozó” szabályozási módszereit.

Kiss Ferenc Lászlónak a távközlési szolgáltatások nemzetközi referenciaárainak képzéséről szóló tanulmánya 1998 decemberében készült. Az akkori Hírközlési Főfelügyelet nemzetközi ár- és költség-összehasonlításokat kívánt végeztetni annak érdekében, hogy a távközlési szolgáltatások árainak szabályozása során irányszámokként használható nemzetközi árbenchmarkokat – mai szóhasználatban: nemzetközi referenciaárakat – hozzon létre. A tanulmány ennek a kutatási programnak kívánt módszertani irányjelzője lenni. Publikálását tizenöt év elteltével két körülmény indokolja. Egyfelől még ma sem használják ki a nemzetközi összehasonlító tanulmányokban rejlő lehetőségeket. Másfelől a téma szakirodalmában az elmúlt másfél évtized során bekövetkezett növekedés ellenére a nemzetközi referenciaárak kutatása változatlanul olyan alapvető elméleti és módszertani nehézségekkel küzd, amelyekre a tanulmány már tizenöt évvel ezelőtt felhívta a figyelmet.

Az összehasonlító vizsgálatok szabályozási célú használata a témája *Pápai Zoltán, Nagy Péter* és *Micski Judit* tanulmányának is. Röviden ismertetik az alkalmazható módszereket, kiemelten foglalkoznak a tevékenységalapú összehasonlító vizsgálatokkal és a részleges termelékenységi indexek alkalmazásának kérdéseivel. Az energiaelosztó hálózatok szabályozása során alkalmazott nemzetközi gyakorlat áttekintése után bemutatják a Magyar Energia Hivatal működési költségekre vonatkozó 2008. és 2012. évi felülvizsgálati gyakorlatát, értékelik a módszertani változásokat, és felhívják a figyelmet a továbbra is fennmaradó módszertani problémákra.

A negyedik írás (*Kaderják Péter, Kiss András, Paizs László, Selei Adrienn, Szolnoki Pálma* és *Tóth Borbála* munkája) az energiaszektor másik fontos ágazatával, a gázszolgáltatással foglalkozik. A tanulmányban a gázinfrastruktúra-beruházások jóléti és ellátásbiztonsági hatásait elemzik egy többszörös szimulációs modellel, a Duna-régió gázpiaci modellel. A tovagyrúzó árhatások és a regionális költségkonvergencia indexe alapján egyedi projekteket, projektcsomagokat (mint például az észak–déli gázfolyosó) értékelnek, beleértve a nemzetközi nagynyomá-

sú vezetékek építési projektjeit (mint a Nabucco West) is. A szerzők megmutatják, hogy a modell az új európai infrastruktúra-csomag keretében létrehozandó közös érdekű gázinfrastruktúra-projektek kiválasztását támogató költség–haszon elemzési vizsgálatokban is hasznos eszközként szolgálhat.

A III. rész ötödik tanulmányának témája a mobilpiacok működése. *Pápai Zoltán, Nagy Péter, Csorba Gergely és Micski Judit* arra vállalkoztak, hogy empirikus módszerek segítségével alaposabban megvizsgáljanak két, a mobilpiacok működésével összefüggő vitatott kérdést. Az első szerint a magyar mobil-hangszolgáltatási árak magasak, a másik szerint a négyszereplős mobilpiacok jobban teljesítenek, mint a háromszereplősek. A rendelkezésre álló adatok vizsgálata egyik feltevést sem támasztotta alá.

A hálózatos szolgáltatások piacaival és szabályozásával foglalkozó rész utolsó írása a postai piacokon zajló piacnyitással foglalkozik. *Kiss Károly Miklós* tanulmányának első része az európai uniós postai piacokon a verseny fejlődését, a piacnyitás tapasztalatait és az ezekből fakadó szabályozási kihívásokat tárgyalja. A második rész a hazai postapiac vizsgálatán keresztül mutatja be az új jogszabályi környezetet, és a piaci verseny, a piac mérete, az árak alakulása, valamint a szolgáltatás minősége szempontjából tekinti át a piaci fejleményeket.

A IV. rész *Bálint Éva* gyűjtésében terjedelmes válogatást tartalmaz a versenypiacokkal és a szabályozással foglalkozó szakirodalom 2012-ben publikált terméséből. A bibliográfiában az ágazati és versenyszabályozás általános témakörein kívül kiemelten szerepelnek a kötet tanulmányai által vizsgált kérdésekhez kapcsolódó művek. A hazai szakirodalom esetében szélesebb körben igyekszik bemutatni az újonnan megjelent írásokat, a külföldi irodalom bősége miatt erősen válogatva, az angol nyelvű kiadványokat szemlézi. A külföldi műhelytanulmányok és folyóiratcikkek gyűjtésénél többek között a *Verseny és szabályozás* évkönyvek 2008. évi és 2009. évi számaiban felsorolt folyóiratok, illetve kutatóhelyek írásait veszi figyelembe.

A kötet készítői köszönettel tartoznak a támogatóknak és a kötetben hirdetőknak, nélkülük a kiadvány nem jelenhetett volna meg.

A szerkesztők